

УДК 796.3: 005.584
DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2020-2-03>

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З РІЗНИМ РІВНЕМ ВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ПЛАВАННЯ

Глухов І. Г.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Херсонський державний університет
вул. Університетська, 27, Херсон, Україна swim.ks.ua@gmail.com*

Ключові слова: *плавання,
контроль, рівень,
підготовленість, студенти.*

Згідно із традиційними уявленнями серед основних навичок повинне бути оволодіння студентами системою рухових умінь і навиків із плавання. З метою об'єктивізації ефективності системи навчання плавання студентів закладів вищої освіти та вивчення динаміки індивідуальних показників підготовленості вважаємо за доцільне пошук шляхів удосконалення щодо питань контролю цього процесу. Мета: встановити пріоритетність засобів контролю підготовленості в системі навчання плавання для студентів закладів вищої освіти на різних рівнях володіння навичками плавання. Методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, експертне опитування, методи математичної статистики. До експертного опитування (травень – серпень 2020 р.) було залучено 18 фахівців (середній стаж 18,6 років). Результати. Уперше розглянуто питання диференціації засобів контролю за плавальною підготовленістю студентів під час їхнього навчання у ЗВО в межах реалізації системи навчання плаванню. Встановлено можливість збільшення числа тестів (контрольних вправ) із підвищенням рівня володіння студентами навичками плавання, щодо стандартизованої частини наявні відмінності. На кожному із рівнів володіння студентами навичками плавання визначені такі пріоритетні засоби контролю: I (не вміють плавати) – «плавання з допоміжними засобами 25 м»; II («тримаються на воді») – «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання з допоміжними засобами 25 м», «плавання з допоміжними засобами 50 м»; III (плавають із допоміжними засобами) – «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання з допоміжними засобами 25 м», «плавання з допоміжними засобами 50 м»; IV (плавають одним зі стилів) – «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання одним стилем», «плавання (подолання дистанції) 25 м»; на V (плавають різними стилями) та VI (якісно володіють навичками плавання) рівнях – демонстрація техніки плавання різними стилями «брас», «кроль», «кроль на спині», «батерфляй».

PRIORITY OF CONTROL MEANS OF PREPAREDNESS STUDENTS WITH DIFFERENT LEVELS OF SWIMMING SKILLS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Hluhov I. H.

*Ph.D. (Pedagogical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Physical Education
Kherson State University
Universytetska str., 27, Kherson, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4226-5253
swim.ks.ua@gmail.com*

Key words: *swimming, control, level, preparedness, students.*

According to traditional opinions, that confirmed over a long period of practical and scientific search, among the basic skills of students must be the mastering by system of motor and swimming skills. In order to objectify the effectiveness of the swimming teaching system for students of higher education institutions and to study the dynamics of individual preparedness indicators, we consider it appropriate to find ways to improve the control of this process. Purpose: to establish the priority of control means of preparedness in the swimming teaching system for students of higher education institutions with different levels of swimming skills. Methods: theoretical analysis and generalization of scientific and methodical data, analysis of documentary materials, expert survey, methods of mathematical statistics. The expert survey (May-August 2020) involved 18 specialists (average experience 18.6 years). Results. For the first time was considered the issue of differentiation control means for swimming preparedness of students during their education in the high education institutions within the implementation of the swimming teaching system. It was established the possibility of increasing the number of tests (control exercises) with improvement the level of students' swimming skills, while there are differences in the standardized part. At each of the students' swimming skills levels, the following priority means of control have been identified: I (cannot swim) – “swimming at 25m with aids”; II (“kept on the water”) – “swimming (overcoming the distance) at 25m”, “swimming at 25m with aids”, “swimming at 50m with aids”; III (swim with aids) – “swimming (overcoming the distance) at 25m”, “swimming at 25m with aids”, “swimming at 50m with aids”; IV (swim in one of the styles) – “swimming (overcoming the distance) at 50m”, “swimming in one style”, “swimming (overcoming the distance) at 25m”; at V (swim in different styles) and VI (have qualitatively swimming skills) levels – demonstration of swimming techniques in different styles “breaststroke”, “freestyle”, “backstroke”, “butterfly”.

Постановка проблеми. Розвиток і становлення особистості відбувається в період навчання в закладах вищої освіти (ЗВО), коли формуються найбільш важливі життєві та професійно-визначальні компетенції [2; 4; 8; 11]. Їхній зміст визначається нормативними потребами здорового способу життя, історичними уявленнями про гармонійно розвинуту особистість [5; 6; 9]. Згідно із традиційними уявленнями серед таких є оволодіння студентами системою рухових умінь і навиків із плавання [7; 10].

Зв'язок роботи з науковими темами та планами. Дослідження виконане згідно з темою 3.3

«Теоретико-методичні аспекти оптимізації рухової активності різних груп населення» зведеного плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2017–2020 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні наявна достатньо велика кількість науково-методичних підходів до навчання плавання та розв'язання різних науково-практичних завдань цього процесу серед студентської молоді [12–14]. Змістове наповнення наукових праць окремих авторів здебільшого спрямоване на вивчення осо-

бливостей навчання плавання, випереджувального та пришвидшеного навчання плавання, навчання студентів спеціальних медичних груп, методик подолання водобоязні, варіативності засобів плавальної підготовки студентів тощо [1; 3; 6; 10; 15].

Водночас з огляду на чіткі пріоритети, покладені в основу процесу фізичного виховання студентської молоді, обов'язковим є оволодіння ними системою прикладних умінь і навичок. З метою об'єктивізації ефективності системи навчання плавання студентів ЗВО та вивчення динаміки індивідуальних показників підготовленості вважаємо за доцільне звернутися до наукового вивчення пошуку шляхів удосконалення контролю цього процесу.

Мета дослідження – встановити пріоритетність засобів контролю підготовленості в системі навчання плавання для студентів закладів вищої освіти на різних рівнях володіння навичками плавання.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, експертне опитування, методи математичної статистики.

Організація. До експертного опитування (травень – серпень 2020 р.) було залучено 18 фахівців. За кваліфікаційними характеристиками до групи експертів ми включили колишніх діючих спортсменів високого рівня майстерності (Заслужені майстри спорту України) та майстрів спорту України з плавання, які зараз викладають у закладах вищої освіти, юнацьких дитячо-спортивних школах у секціях із плавання та мають значний стаж роботи викладачем і тренером із плавання. Із загального числа респондентів двоє мали звання

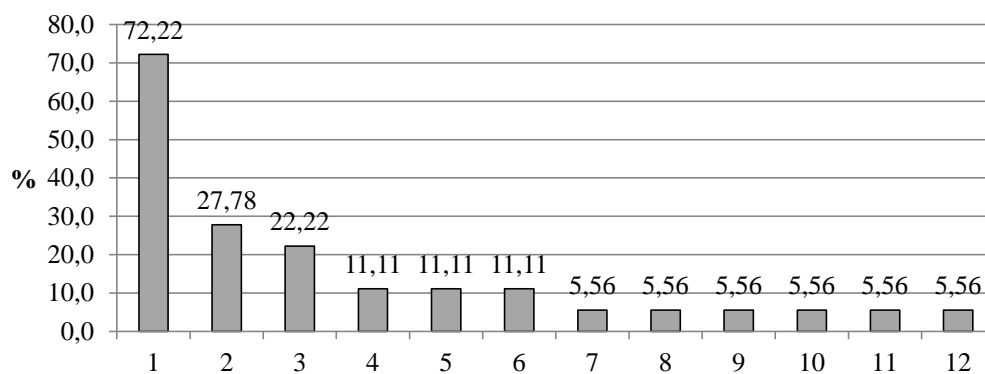
Заслужений майстер спорту України з плавання, 10 – майстер спорту України з плавання та двоє – кандидата в майстри спорту України з плавання. За кваліфікаційною характеристикою з-поміж респондентів було 9 заслужених тренерів України з плавання, 9 тренерів із вищою категорією, двоє з першою й один із другою тренерською категорією. Показники стажу професійної діяльності викладачем (тренером) коливалися в достатньо великих межах від 2 до 42 років, проте середній становив $18,6 \pm 11,0$ років.

Результати дослідження та їх обговорення. З метою об'єктивізації ефективності запропонованої нами системи навчання плавання студентів ЗВО та вивчення динаміки індивідуалізованих показників підготовленості ми звернулися по допомогу щодо пошуку шляхів удосконалення контролю цього процесу до експертів.

Контроль як чинник планування самого процесу навчання є обов'язковим елементом. Він є невід'ємною складовою частиною системного підходу до процесів і явищ, які відбуваються в суспільстві та на окремих ієрархічних рівнях, зокрема навчання плавання студентів ЗВО.

У межах блоку запитань до експертів ми запропонували 26 контрольних вправ (тестів) суто для визначення плавальної підготовленості. Завдання експертів – запропонувати для кожного рівня володіння студентами навичками плавання свій набір інформативних і доступних засобів контролю.

На першому рівні («не вмю плавати»), за пропозиціями експертів, до контролю плавальної підготовленості рекомендовано включити не більше дванадцяти тестів (контрольних вправ) (рис. 1).

Рис. 1. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що не вмюють плавати:

1 – плавання з допоміжними засобами 25 м; 2 – занурення (с); 3 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 4 – демонстрація техніки старту з води; 5 – демонстрація техніки старту з тумби; 6 – плавання з допоміжними засобами 50 м; 7 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 8 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 9 – пірнання на дистанцію (м); 10 – комплексне плавання 4 x 25 м; 11 – демонстрація техніки «кроль»; 12 – демонстрація техніки «брас»

Зрозуміло, що у виборі зазначених засобів контролю плавальної підготовленості експерти орієнтувалися не на початковий рівень, який об'єктивно відсутній, а на ті вміння, що будуть набуті студентами в ході навчання плавання.

Беззаперечним інформативним засобом у системі контролю студентів, котрі перебувають на першому рівні володіння навичками плавання, визначено «плавання з допоміжними засобами 25 м». Цей варіант підтримали 72,22% експертів. 3-поміж усіх інших варіантів засобів контролю на другому місці (за визначений рейтинг) опинилася контрольна вправа «занурення» (27,78% експертів) і з незначним відставанням «плавання (подолання дистанції) 25 м» (22,22% експертів). Інші тести (контрольні вправи) отримали значно меншу підтримку експертів. По 11,11% експертів зазначили, що контроль за плавальною підготовленістю студентів ЗВО на першому рівні володіння навичками плавання можна здійснювати за допомогою «демонстрації техніки старту з води»; «демонстрації техніки старту з тумби» та «плавання з допоміжними засобами 50 м».

Лише по одному експерту (5,56%) вказали на можливість застосування низки інших засобів контролю, зокрема таких, як «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання з допоміжними засобами 100 м», «пірнання на дистанцію (м)», «комплексне плавання 4 x 25 м», «демонстрація техніки «кроль»» і «демонстрація техніки «брас»».

Виявлене дає підстави стверджувати, що в експертів не сформована єдина думка щодо об'єктивних критеріїв контролю студентів-початківців

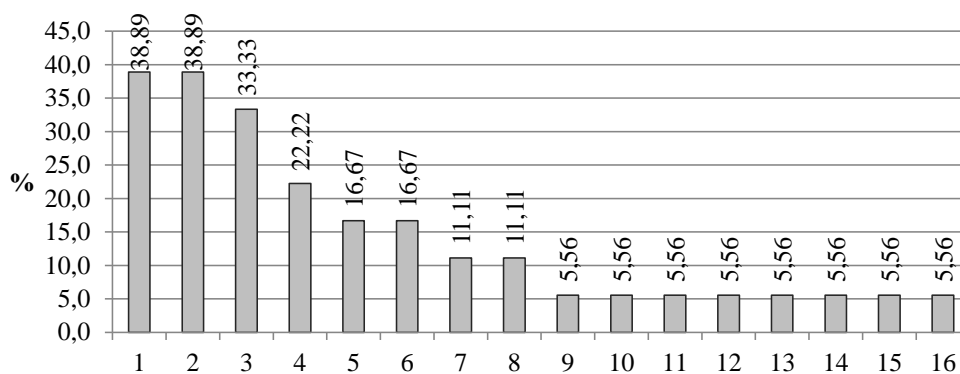
(тих, які перебувають на першому рівні володіння навичками плавання). Це водночас засвідчує, що можливість і кількість засобів контролю плавальної підготовленості для них є суттєво обмеженою.

Зі зміною рівня плавальної підготовленості на другому рівні («тримаюся на воді») певних змін зазнали і рекомендації експертів щодо контролю та використання певних засобів (рис. 2).

Загалом експерти запропонували 16 із 26 тестів (контрольних вправ). Зазначимо, що підтримка у них була меншою, ніж у попередньому випадку. Проте уже три тести (контрольні вправи) отримали від 33,33 до 38,89% голосів експертів. Це «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання з допоміжними засобами 25 м» і «плавання з допоміжними засобами 50 м».

Деяко меншу підтримку експертів отримали такі тести (контрольні вправи), як «занурення (с)»; «плавання (подолання дистанції) 50 м»; «демонстрація техніки «кроль на спині»» (16,67–22,22% респондентів). Інші тести (контрольні вправи) мали мінімальну підтримку на рівні 5,56–11,11%. Це такі, як «плавання з допоміжними засобами 100 м», «пірнання на дистанцію (м)», «плавання одним стилем», «плавання різними стилями», «демонстрація техніки «кроль»», «демонстрація техніки «брас»», «демонстрація техніки «батерфляй»», «демонстрація техніки старту з води», «демонстрація техніки старту з тумби», «демонстрація техніки відкритих поворотів».

Виявлене дає підстави стверджувати, що здебільшого експерти, які мають досвід тривалої роботи зі спортсменами-початківцями та студен-

Рис. 2. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що «тримаються на воді»:

1 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 2 – плавання з допоміжними засобами 25 м; 3 – плавання з допоміжними засобами 50 м; 4 – занурення (с); 5 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 6 – демонстрація техніки «кроль на спині»; 7 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 8 – пірнання на дистанцію (м); 9 – плавання одним стилем; 10 – плавання різними стилями; 11 – демонстрація техніки «кроль»; 12 – демонстрація техніки «брас»; 13 – демонстрація техніки «батерфляй»; 14 – демонстрація техніки старту з води; 15 – демонстрація техніки старту з тумби; 16 – демонстрація техніки відкритих поворотів

тами, на секційних заняттях із плавання не мали потреби з'ясувати плавальну підготовленість студентів на цьому рівні володіння навичками плавання. Тобто фактично нами вперше було підняте питання про необхідність оцінювання спеціальних умінь щодо плавання для студентів, які до вступу до ЗВО не мали досвіду занять плаванням.

Схожу ситуацію ми спостерігали на третьому рівні володіння навичками плавання («плавають із допоміжними засобами») (рис. 3).

На цьому рівні володіння навичками системи навчання плавання студентів ЗВО експерти запропонували ще більше розширити арсенал засобів контролю, що підлягають використанню. Так, уже 19 із 26 тестів (контрольних вправ) були відзначені експертами у відповідях.

Підтримка окремих засобів контролю не перевищувала половини із залучених до опитування експертів. Найвищі показники підтримки як засобу контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО на третьому рівні («плавають із допоміжними засобами») зафіксовано для «плавання (подолання дистанції) 25 м», він становив 44,44%. Ще два засоби отримали підтримку третини респондентів (по 33,33%) – це «плавання з допоміжними засобами 25 м» і «плавання з допоміжними засобами 50 м».

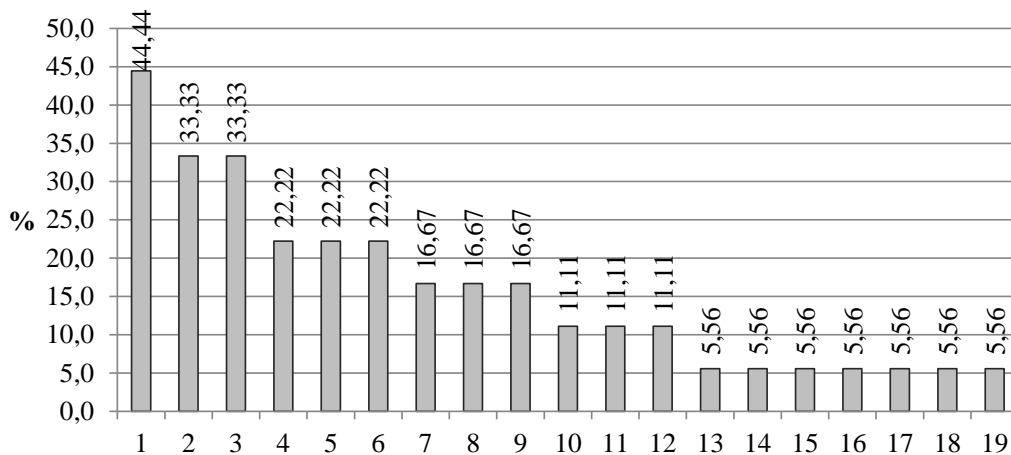
Значна кількість тестів (контрольних вправ) отримали підтримку з боку 16,67–22,22% експертів.

Серед них такі: «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання з допоміжними засобами 100 м», «занурення (с)», «демонстрація техніки «кроль»», «демонстрація техніки «брас»» і «демонстрація техніки «кроль на спині»».

Найменшу підтримку (5,56–11,11% експертів) отримало десять засобів контролю («плавання (подолання дистанції) 100 м», «демонстрація техніки «батерфляй»», «демонстрація техніки старту з води», «плавання 12 хв.», «пірнання на дистанцію (м)», «плавання одним стилем», «плавання різними стилями», «плавання комплексом 4 x 100 м», «демонстрація техніки старту з тумби», «демонстрація техніки відкритих поворотів»).

Встановлені дані для третього рівня володіння студентами навичками плавання («плавають із допоміжними засобами») вказують, що цій категорії студентів властива значна варіативність щодо засобів контролю. Відсутність виражених пріоритетів у пошуку інформативних та об'єктивних засобів контролю плавальної підготовленості, за підсумками експертного опитування, дає підстави для їх варіативного використання й орієнтації на індивідуальні особливості контингенту студентів цієї групи.

На наступному рівні володіння студентами навичками плавання («плавають одним зі стилів») спостерігається подальше збільшення кількості засобів, що можуть бути використані для контролю (рис. 4).

Рис. 3. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що плавають із допоміжними засобами:

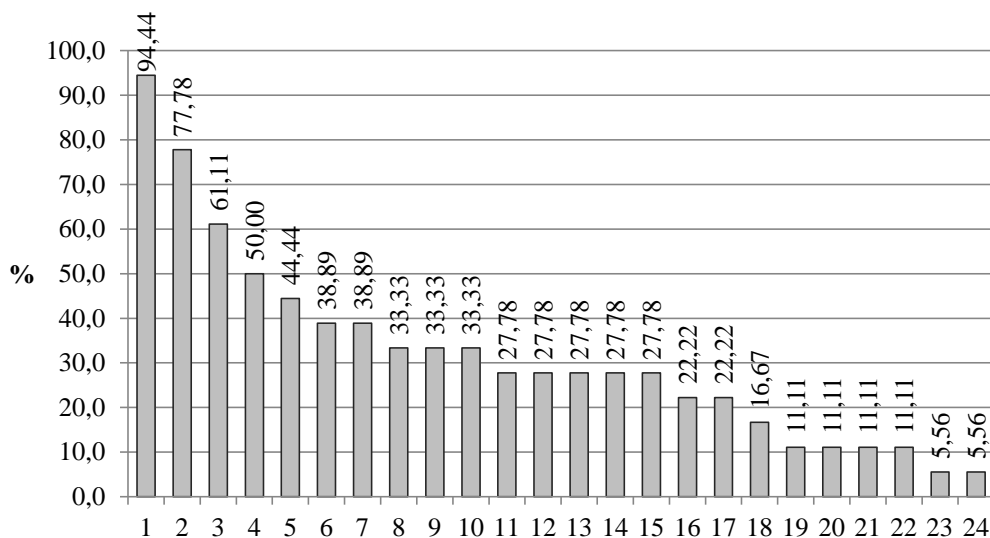
- 1 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 2 – плавання з допоміжними засобами 25 м; 3 – плавання з допоміжними засобами 50 м; 4 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 5 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 6 – занурення (с); 7 – демонстрація техніки «кроль»; 8 – демонстрація техніки «брас»; 9 – демонстрація техніки «кроль на спині»; 10 – плавання (подолання дистанції) 100 м; 11 – демонстрація техніки «батерфляй»; 12 – демонстрація техніки старту з води; 13 – плавання 12 хв (тест Купера); 14 – пірнання на дистанцію (м); 15 – плавання одним стилем; 16 – плавання різними стилями; 17 – плавання комплексом 4 x 100 м; 18 – демонстрація техніки старту з тумби; 19 – демонстрація техніки відкритих поворотів

Загалом експерти наголосили на можливості використовувати 24 із 26 тестів (контрольних вправ). Опіраючись на утворений рейтинг засобів контролю, відзначимо, що, на відміну від попередніх рівнів, тут чітко визначена лідируюча група. Для контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО на четвертому рівні у межах реалізації системи навчання плавання експерти наполегливо рекомендують застосовувати «плавання (подолання дистанції) 50 м». Зазначена контрольна вправа набрала підтримку в 94,44% експертів. Також високі показники та, відповідно, рекомендацію до застосування в навчально-виховному процесі з фізичного виховання набули «плавання одним зі стилів» – 77,78%, «плавання (подолання дистанції) 25 м» (на час) – 61,11% і «занурення (с)» – 50,00% від загальної кількості експертів.

Отримані результати вказують на певну однаковість експертів щодо зазначених тестів (контрольних вправ). Це дає змогу застосовувати їх для з'ясування ступеня володіння студентами навичками плавання та визначення ефективності навчально-методичних підходів до реалізації освітніх завдань із навчання студентів ЗВО плавання у межах авторської системи.

Децю більшим блоком представлені засоби контролю, що набрали підтримку третини експертів (33,33–38,89% від загальної кількості). Встановлення цієї групи згідно з рейтингом дає підстави розглядати конкретні засоби як інформативні та необхідні для контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО на четвертому рівні володіння навичками плавання. Водночас їх варто включати у варіативний блок. У структурі контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО необхідно мати стандартизований блок (більш універсальний на децю менший набір) засобів контролю та варіативний блок (більшу кількість із вищими можливостями індивідуалізації набору) засобів контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО. Таким чином, до цієї групи увійшли такі засоби контролю: «плавання (подолання дистанції) 100 м», «демонстрація техніки відкритих поворотів», «плавання з допоміжними засобами 50 м», «демонстрація техніки «брас»», «демонстрація техніки «кроль на спині»».

Близьку до мінімальної та мінімальну підтримку отримало ще 14 засобів контролю. Така велика кількість з-поміж усіх зазначених свідчить про те, що у роботі зі студентами відсутні стандарти.

Рис. 4. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що плавають одним зі стилів:

1 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 2 – плавання одним стилем; 3 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 4 – занурення (с); 5 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 6 – плавання (подолання дистанції) 100 м; 7 – демонстрація техніки відкритих поворотів; 8 – плавання з допоміжними засобами 50 м; 9 – демонстрація техніки «брас»; 10 – демонстрація техніки «кроль на спині»; 11 – плавання (подолання дистанції) 200 м; 12 – плавання 12 хв (тест Купера); 13 – демонстрація техніки «кроль»; 14 – демонстрація техніки старту з води; 15 – демонстрація техніки «батерфляй»; 16 – пірнання на дистанцію (м); 17 – демонстрація техніки «батерфляй»; 18 – плавання (подолання дистанції) 400 м; 19 – плавання з допоміжними засобами 25 м; 20 – плавання різними стилями; 21 – комплексне плавання 4 х 50 м; 22 – демонстрація техніки закритих поворотів (сальто); 23 – плавання (подолання дистанції) 800 м; 24 – комплексне плавання 4 х 25 м

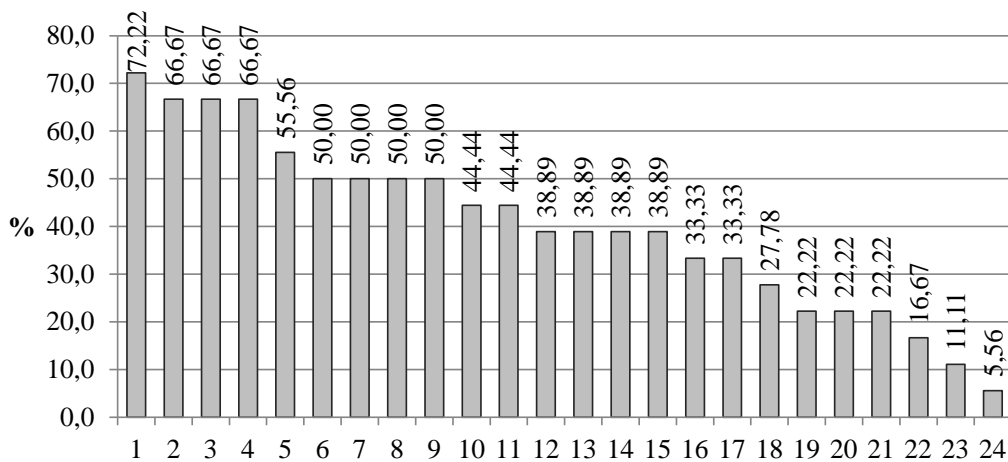
Деяко більш ґрунтовними є рекомендації залучених експертів для п'ятого рівня володіння студентами навичками плавання («плавають різними стилями») (рис. 5).

Поруч із загальною значною частиною засобів контролю, пропонованих експертами для оцінювання плавальної підготовленості студентів ЗВО на цьому рівні системи навчання плавання (24 з 26 тестів (контрольних вправ)) розподіл на основні та додаткові є більш вираженим. 3-поміж усього переліку засобів контролю дев'ять набрали 50 та більше відсотків підтримки експертів. До групи найбільш рекомендованих належать: «демонстрація техніки «брас»», «демонстрація техніки «кроль»»; «демонстрація техніки «кроль на спині»» та «демонстрація техніки «батерфляй»» (66,67–72,22% експертів). Можна спостерігати зміщення акцентів на п'ятому рівні володіння навичками плавання. Тобто із підвищенням рівня володіння студентами навичками плавання паралельно підвищуються вимоги не до функціональних можливостей щодо подолання дистанцій, а до техніки виконання та спеціалізованих систем рухів.

Також значна частина засобів контролю набрала підтримку в половини експертів (44,44–55,56% респондентів). 3-поміжних: «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання (подолання дистанції)

100 м», «плавання 12 хв (тест Купера)», «демонстрація техніки старту з тумби», «демонстрація техніки відкритих поворотів», «комплексне плавання 4 x 50 м», «демонстрація техніки старту з води». Тобто до варіативного застосування в системі контролю плавальної підготовленості варто включати ті засоби, що передбачають подолання відносно тривалих за обсягом дистанцій, і ті, які передбачають демонстрацію різних технік стилів плавання. Виявлене розширює діапазон індивідуального вибору засобів контролю, передбачений нами в межах системи навчання студентів плавання. Опираючись на рекомендації наукової та методичної літератури, програмно-нормативних документів, пропонуємо в межах варіативної частини контролю (за вибором студентів) залучити до 50% засобів з усієї батареї тестів щодо плавальної підготовленості. Зрозуміло, що із підвищенням наявного рівня навичок кількість таких засобів буде збільшуватися, і вони матимуть більш спеціалізований зміст.

Також зупинимо увагу на тих засобах, які набрали від 33,33 до 38,89% підтримки експертів. Ці показники дають змогу рекомендувати потрапляння зазначених засобів контролю до групи варіативного вибору студентів. Фактично усі із запропонованих в опитуванні засобів контролю

Рис. 5. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що плавають різними стилями:

1 – демонстрація техніки «брас»; 2 – демонстрація техніки «кроль»; 3 – демонстрація техніки «кроль на спині»; 4 – демонстрація техніки «батерфляй»; 5 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 6 – плавання (подолання дистанції) 100 м; 7 – плавання 12 хв (тест Купера); 8 – демонстрація техніки старту з тумби; 9 – демонстрація техніки відкритих поворотів; 10 – комплексне плавання 4 x 50 м; 11 – демонстрація техніки старту з води; 12 – пірнання на дистанцію (м); 13 – занурення (с); 14 – плавання різними стилями; 15 – демонстрація техніки закритих поворотів (сальто); 16 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 17 – плавання одним стилем; 18 – комплексне плавання 4 x 25 м; 19 – плавання (подолання дистанції) 200 м; 20 – плавання (подолання дистанції) 400 м; 21 – комплексне плавання 4 x 100 м; 22 – плавання (подолання дистанції) 800 м; 23 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 24 – плавання (подолання дистанції) понад 800 м

взяті з наукової та методичної літератури. Проте, враховуючи, що питання контролю плавальної підготовленості студентів ЗВО в зазначеному науковому ракурсі піднімається вперше, більш детально розглянемо їх. Отже, близько третини експертів не виключають можливості проводити контроль плавальної підготовленості студентів ЗВО, її динаміки за такими тестами (контрольними вправами): «пірнання на дистанцію (м)», «занурення (с)», «плавання різними стилями», «демонстрація техніки закритих поворотів (сальто)», «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання одним стилем». Зауважимо, що зазначений перелік відібрано суто для студентів, які перебувають на п'ятому рівні володіння навичками плавання (плавають різними стилями). Для решти зазначених експертами засобів контролю спостерігається незначна підтримка.

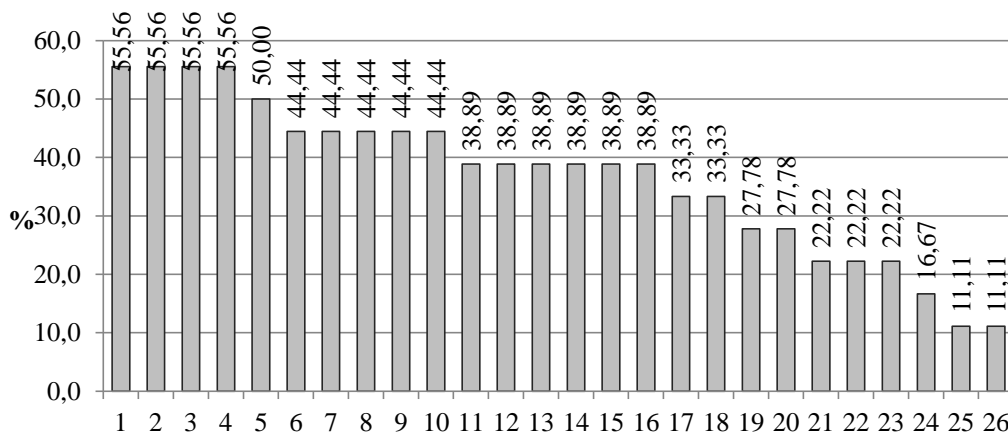
На завершальному рівні володіння навичками плавання системи навчання студентів ЗВО плавання (шостий – «якісно володіють навичками плавання») експерти зазначили, що усі із запропонованих у бланку опитування засобів можуть бути використані для контролю (рис. 6).

Водночас експертами достатньо чітко виокремлено чотири групи засобів контролю. Перші

три з них за рейтингом, на наш погляд, заслуговують на більш детальний розгляд.

Перша група представлена тими засобами, що підтримані більшістю та половиною експертів (50,00–55,56% загальної кількості). До цієї групи засобів належать: «демонстрація техніки «кроль»», «демонстрація техніки «брас»», «демонстрація техніки «кроль на спині»», «демонстрація техніки «батерфляй»», «демонстрація техніки старту з тумби».

Друга, також достатньо представницька група засобів отримала підтримку 44,44% експертів. Таких тестів (контрольних вправ), які можуть бути представлені у варіативній частині елементу контролю системи навчання студентів ЗВО плавання, налічується п'ять. Серед них: «плавання (подолання дистанції) 100 м»; «плавання 12 хв (тест Купера)»; «пірнання на дистанцію (м)»; «комплексне плавання 4 x 50 м»; «демонстрація техніки закритих поворотів (сальто)». Як і на попередньому рівні, у цій групі наявне представлення засобів контролю, спрямованих на визначення функціональних можливостей щодо забезпечення специфічної роботи на різних дистанціях у плаванні. Окрім цього, у цій частині засобів контролю проглядаються акценти на визначення

Рис. 6. Ранжування засобів контролю для групи студентів, що якісно володіють навичками плавання:

1 – демонстрація техніки «кроль»; 2 – демонстрація техніки «брас»; 3 – демонстрація техніки «кроль на спині»; 4 – демонстрація техніки «батерфляй»; 5 – демонстрація техніки старту з тумби; 6 – плавання (подолання дистанції) 100 м; 7 – плавання 12 хв (тест Купера); 8 – пірнання на дистанцію (м); 9 – комплексне плавання 4 x 50 м; 10 – демонстрація техніки закритих поворотів (сальто); 11 – плавання (подолання дистанції) 50 м; 12 – плавання (подолання дистанції) 200 м; 13 – плавання (подолання дистанції) 400 м; 14 – плавання (подолання дистанції) 800 м; 15 – демонстрація техніки старту з води; 16 – демонстрація техніки відкритих поворотів; 17 – занурення (с); 18 – плавання різними стилями; 19 – комплексне плавання 4 x 25 м; 20 – комплексне плавання 4 x 100 м; 21 – плавання (подолання дистанції) 25 м; 22 – плавання (подолання дистанції) понад 800 м; 23 – плавання одним стилем; 24 – плавання з допоміжними засобами 100 м; 25 – плавання з допоміжними засобами 25 м; 26 – плавання з допоміжними засобами 50 м

роботи за умов поєднання різних систем рухів (стилів плавання).

Завершальна група засобів контролю, на яку б ми хотіли звернути увагу, представлена тими, що отримали підтримку близько третини експертів (33,33–38,89%). Серед них визначено такі засоби контролю: «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання (подолання дистанції) 200 м», «плавання (подолання дистанції) 400 м», «плавання (подолання дистанції) 800 м», «демонстрація техніки старту з води», «демонстрація техніки відкритих поворотів», «занурення (с)», «плавання різними стилями». Вони здебільшого покликані встановити рівень спеціальних компетенцій студентів на «довгих» дистанціях. Тобто основний акцент зроблений на загальній витривалості та неспецифічних рухових діях (повороти, старт) тощо. Представлення інших засобів контролю вважаємо можливим епізодично та для уникнення певної монотонії.

Висновки. Уперше розглянуто питання диференціації засобів контролю за плавальною підготовленістю студентів під час їхнього навчання у ЗВО в межах реалізації системи навчання плаванню. Встановлено можливість збільшення

числа тестів (контрольних вправ) із підвищенням рівня володіння студентами навичками плавання, щодо стандартизованої частини наявні відмінності. На кожному із рівнів володіння студентами навичками плавання визначені такі пріоритетні засоби контролю: I (не вміють плавати) – «плавання з допоміжними засобами 25 м»; II («тримаються на воді») – «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання з допоміжними засобами 25 м», «плавання з допоміжними засобами 50 м»; III (плавають із допоміжними засобами) – «плавання (подолання дистанції) 25 м», «плавання з допоміжними засобами 25 м», «плавання з допоміжними засобами 50 м»; IV (плавають одним зі стилів) – «плавання (подолання дистанції) 50 м», «плавання одним стилем», «плавання (подолання дистанції) 25 м»; на V (плавають різними стилями) та VI (якісно володіють навичками плавання) рівнях – демонстрація техніки плавання різними стилями «брас», «кроль», «кроль на спині», «батерфляй».

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку передбачають формування й експериментальну перевірку комплексів тестів для кожного з рівнів володіння студентами ЗВО навичками плавання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баламутова Н.М., Ширяєва С.В. Оптимізація ускореного обучения технике спортивного плавання студенток высших учебных заведений. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2015. № 2 (46). С. 24–27.
2. Бережна Ж.В. Критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх тренерів із плавання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 4. С. 54–57.
3. Богуславська В., Глухов І., Дробот К., Пітин М. Удосконалення теоретичної підготовленості спортсменів-початківців у циклічних видах спорту. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2020. Вип. 1(3). С. 4–15.
4. Бондар Т.К., Нікольський А.Ю. Методичні особливості початкового навчання плавання студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. Вип. 1 (54). С. 16–19.
5. Волков В., Терещенко О. Контроль та оцінка фізичної підготовленості студентської молоді : навчально-методичний посібник. Київ : Нора-прінт, 2006. 68 с.
6. Глухов І.Г., Пітин М.П., Дробот К.В., Абрамов К.В. Теоретичний аналіз проблем та актуальних напрямів навчання студентської молоді плаванню. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. Т. 5, № 4 (26). С. 406–413. DOI: 10.26693/jmbs05.04.406.
7. Глухов І., Пітин М. Система навчання студентів плаванню у фізичному вихованні закладів вищої освіти: перспективи дослідження. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2020. Вип. 9 (28). С. 14–20.
8. Журавльов Ю.Г. Оптимізація фізичного стану студентів 18-19 років з використанням засобів кондиційного плавання. *Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2014. Вип. 5 (48). С. 54–59.
9. Карабанова Н., Карабанов А., Цюпак Ю., Цюпак Т. Вплив занять плаванням на рівень фізичної підготовленості студенток вузу. *Концепція розвитку галузі фіз. виховання і спорту в Україні*. 2005. № 5. С. 77–82.
10. Круцевич Т.Ю., Воробйов М.І., Безверхня Г.В. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2011. 224 с.
11. Нікольський А.Ю. Формування спеціальних умінь та навичок студенток вищих навчальних закладів у процесі початкового навчання плавання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.

12. Попадьїн В.В., Головійчук І.М., Номеровський С.В. Плавання як важливий фактор розвитку фізичних здібностей. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 8. С. 70–73.
13. Робоча програма навчальної дисципліни «Плавання з методикою викладання» для студентів спеціальності 6.010201 «Фізичне виховання». Запорізький національний технічний університет. Запоріжжя, 2014. 18 с.
14. Сальникова С., Гуренко О., Пуздимір М. Динаміка показників фізичної підготовленості студентів ВНЗ під впливом занять з плавання, легкої атлетики та боксу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2017. Вип. 4. С. 226–231.
15. Філатова З.І. Особливості складання диференційованих програм з навчання плавання студентів спеціальної медичної групи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. Вип. 3 (1). С. 370–373.

REFERENCES

1. Balamutova, N.M. & Shirayayeva, S.V. (2015). Optimizatsiya uskorennoho obucheniya tekhnike sportivnoho plavannya studentok vysshikh uchebnykh zavedeniy [Optimization of accelerated training in sports swimming technique for female students of higher educational institutions]. *Slobozhanskiy naukovо-sportivniy visnik*. Kharkiv: KhDAFK, vol. 2 (46), 24–27.
2. Berezhna, Zh. V. (2013). Kriteriyi ta pokazniki sformovanosti profesiynoi kompetentnosti maybutnikh treneriv iz plavannya [Criteria and indicators of formation of professional competence of future swimming coaches]. *Nova pedahohichna dumka*. № 4, S. 54–57.
3. Bohuslavskaya, V., Hlukhov, I., Drobot, K. & Pityn, M. (2020). Udoskonalennya teoretichnoi pidhotovlenosti sportsmeniv-pochatkovitsiv u tsiklichnikh vidakh sportu [Improving the theoretical training of novice athletes in cyclic sports]. *Sportivna nauka ta zdorov'ya lyudini*. vol. 1(3), 4–15.
4. Bondar, T.K. & Nikolskiy, Yu. (2015). Metodichni osoblivosti pochatkovoho navchannya plavannya studentskoi molodi [Methodological features of the initial swimming training of student youth]. *Naukoviy chasopis Natsionalnoho pedahohichnoho universitetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemi fizichnoi kulturi (fizichna kultura i sport)*. vol. 1 (54) 15, 16–19.
5. Volkov, V. & Tereshchenko, O. (2006). *Kontrol ta otsinka fizichnoi pidhotovlenosti studentskoi molodi* [Monitoring and assessment of physical fitness of student youth] : navch.-metod. posib, Kyiv: Nora-print, 68.
6. Hlukhov, I.H., Pityn, M.P., Drobot, K.V. & Abramov, K.V. (2020). Teoretichniy analiz problem ta aktualnikh napryamiv navchannya studentskoi molodi plavannyu [Theoretical analysis of problems and current areas of teaching student swimming]. *Ukrainskiy zhurnal meditsini, biolohiyi ta sportu*. vol. 5, № 4 (26), 406–413. DOI: 10.26693/jmbs05.04.406.
7. Hlukhov, I. & Pityn, M. (2020). Sistema navchannya studentiv plavannyu u fizichnomu vikhovanni zakladiv vishchoi osviti : perspektivi doslidzhennya [The system of teaching students to swim in physical education of higher education institutions: prospects for research]. *Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya natsiyi*. Vinnitsya, vol. 9 (28), 14–20.
8. Zhuravlov, Yu.H. (2014). Optimizatsiya fizichnoho stanu studentiv 18-19 rokiv z vikoristannyam zasobiv konditsynoho plavannya [Optimization of the physical condition of students aged 18–19 with the use of fitness swimming]. *Naukoviy chasopis natsionalnoho pedahohichnoho universitetu im. M.P.Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemi fizichnoi kulturi (fizichna kultura i sport)*. vol. 5 (48), 54–59.
9. Karabanova, N., Karabanov, A., Tsyupak, Yu. & Tsyupak, T. (2005). Vpliv zanyat plavannyam na riven fizichnoi pidhotovlenosti studentok vuzu [Influence of swimming lessons on the level of physical fitness of university students]. *Kontseptsiya rozvitku haluzi fizichnoho vikhovannya i sportu v Ukraini*. № 5, 77–82.
10. Krutsevich, T.Yu., Vorobyov, M.I. & Bezverkhnya, H.V. (2011). *Kontrol u fizichnomu vikhovanni ditey, pidlitkiv i molodi* [Control in physical education of children, adolescents and youth]: navch. posib. Kyiv: Olimpiyska literature. 224 s.
11. Nikolskiy, A. Yu. (2011). Formuvannya spetsialnikh umin ta navichok studentok vishchikh navchalnikh zakladiv u protsesi pochatkovoho navchannya plavannya [Formation of special skills and abilities of female students of higher educational institutions in the process of initial swimming training]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02, Kyiv, 20.
12. Popadyin, V.V., Holoviyechuk, I.M., Nomerovski, S.V. (2012). Plavannya yak vazhliivy faktor rozvitku fizichnikh zdibnostey [Swimming as an important factor in the development of physical abilities]. *Pedahohika, psikholohiya ta mediko-biolohichni problemi fizichnoho vikhovannya i sportu*. № 8, 70–73.

13. *Robocha prohrama navchalnoi distsiplini "Plavannya z metodikoyu vikladannya" dlya studentiv spetsialnosti 6.010201 "Fizichne vikhovannya"* [Working program of the discipline "Swimming with teaching methods" for students majoring in 6.010201 "Physical Education"]. (2014). Zaporizkiy natsionalniy tekhnichniy universitet. Zaporizhzhya, 18.
14. Salnikova, S., Hurenko, O. & Puzdimir, M. (2017). Dinamika pokaznikiv fizichnoi pidhotovlenosti studentiv VNZ pid vplivom zanyat z plavannya, lehkoi atletiki ta boksu [Dynamics of indicators of physical fitness of university students under the influence of swimming, athletics and boxing]. *Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya natsiyi*. vol. 4, 226–231.
15. Filatova, Z.I. (2015). Osoblivosti skladannya diferentsiyovanih program z navchannya plavannya studentiv spetsialnoi medichnoi hrupi [Peculiarities of compiling differentiated swimming training programs for students of a special medical group]. *Naukoviy chasopis NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 15 : Naukovo-pedahohichni problemi fizichnoi kulturi (fizichna kultura i sport)*. vol. 3 (1), 370–373.